

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060305

DOM
2022-06-30
Stockholm

Mål nr
P 8037-21

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2021-06-22 i mål nr P 4919-20, se bilaga A

PARTER

Klagande

Kils kommun
Box 88
665 23 Kil

Ombud: V. F.

Motparter

1. L. L.

2. P-A. L.

3. G. Å.

4. J. Å.

5. J. S.

SAKEN

Detaljplan för fastigheten X i Kils kommun

Dok.Id 1827726

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kils kommun har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska fastställa kommunfullmäktiges beslut att anta detaljplan för fastigheten X i Kils kommun.

L. L., P-A. L. , G. Å. och J. Å. (fastighetsägarna) har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

J. S. har beretts tillfälle att yttra sig i målet men har inte avhörtts.

UTVECKNING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kommunen har anfört i huvudsak följande. Bestämmelsen i 2 kap. 9 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, är inte avsedd att tillämpas på det sätt mark- och miljödomstolen har gjort. I kommunens översiktsplan, LIS-plan och i den fördjupade översiktsplanen för Nedre Fryken är det aktuella området tydligt utpekade som lämpligt för att möjliggöra den bebyggelse som nu aktuell detaljplan syftar till att skapa. De enskildas invändning avseende brunnarna är ett berättigat intresse som dock ska beaktas vid detaljprojekteringen av vägen och inom ramen för prövning av bygglovsansökan. Om så behövs kommer villkor för hur vägen ska anläggas och förhålla sig till vattenbrunnarna att uppställas i bygglovets. Kommunens intention är att inga motstående intressen ska skadas. I planbeskrivningen framgår vidare att utredningar avseende geotekniska förhållanden, inklusive frågor kopplade till grundvattnet, har genomförts. Denna utredning visar att området som sådant är lämpligt för alla delar som omfattas av detaljplanen men att det finns skäl att i genomförandet beakta bl.a. frågor om grundvatten. Att anläggandet av den planerade vägen på något sätt måste förhålla sig till de nu aktuella brunnarna är uppenbart och så kommer också att ske. Av den anledningen finns en skrivning i planbeskrivningen om behov av samråd vid detaljprojektering. Frågan om vattenbrunnarna är helt enkelt en fråga som kommer att hanteras längre fram i processen.

Fastighetsägarna har anfört i huvudsak följande. Frågan om detaljplanens påverkan på grundvattnet i området är inte utredd av kommunen. Inte heller är föroreningsrisken för vattentäkten utredd. Enligt SWECO är vattentäkten skyddsvärd. Kommunens resonemang att deras intressen ska prövas först vid detaljprojekteringen av vägen är anmärkningsvärt. I och med att det södra vägalternativet är det enda som kommunen bedömt vara lämpligt för trafik till ny bebyggelse så innebär detta att chanserna för att få till en ändrad vägsträckning utan påverkan på vattentäkten är mycket liten. Det finns även outhärliga frågor huruvida vägen och tillkommande byggnation kan påverka grundvattenförhållandena samt om vägsträckningen riskerar att orsaka förorening av vattnet samt därmed fara för liv och hälsa. De utredningar som tidigare utförts är från 2015 och innefattar enbart beskrivning av jordlagerförhållandena inom själva planområdet samt uppmätt fri icke-stabiliserad vattenyta i två borrhål. En sådan utredning leder inte till slutsatsen att det planerade vägområdet är lämpligt för bebyggelse. Den aktuella vattentäkten utgörs av två brunnar utförda med betongringar. I direkt anslutning till dessa två brunnar finns en äldre grävd brunn som idag inte fyller någon funktion. Brunnarnas inbördes avstånd är ca tre meter. Vattentäkten försörjer idag åtta hushåll varav ett jordbruk med 14 hästar. Ytterligare hästar brukar tillkomma under sommarhalvåret. Anslutningsvägen kommer att hamna nära brunnarna och det föreligger en risk för att petroleumprodukter leds ner i vattentäkten vid en olycka på vägen. Anslutningsvägen kommer även att uppta en stor del av brunnarnas tillrinningsområde inom grundvattenmagasinets öppna del med risk för förorening av vattentäkten.

Fastighetsägarna har till stöd för sin talan gett in en rapport från SWECO.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Redan 2017 antog kommunen en detaljplan för det i målet aktuella planområdet. I den detaljplanen föreslogs två möjliga anslutningsvägar utanför planområdet till den planerade bebyggelsen – de anslutningsvägar som i förevarande mål kommit att benämnas det norra och det södra alternativet. Den tidigare detaljplanen upphävdes av mark- och miljödomstolen med anledning av att det utifrån då tillgängligt underlag inte framgick att vägalternativen var tillräckligt utredda med avseende på motstående

enskilda och allmänna intressen. Bland de frågor som kvarstod att belysa fanns frågan om brunnarna på Y.

Efter upphävandet av planen lät kommunen genomföra en trafikutredning. Kommunen reviderade därefter planen på så sätt att det södra vägalternativet valdes som tillfartsväg och inkluderades i detaljplanen.

De närboende fastighetsägarna har i detta mål som grund för sin talan bl.a. anfört att den valda anslutningsvägen riskerar att påverka deras enskilda vattentäkt i form av två brunnar. Mark- och miljödomstolen har upphävt även den reviderade planen och som skäl sammanfattningsvis anfört att den bristande utredningen kring brunnarna samt risken för påverkan på dessa utgör en betydande olägenhet enligt 2 kap. 9 § PBL.

Bedömningen i detta fall

Det är ostridigt att brunnarna finns på den plats som fastighetsägarna angett och att anslutningsvägen är avsedd att placeras nära intill dessa. Det har inte ifrågasatts av kommunen att brunnarna skulle utgöra ett väsentligt enskilt intresse. Kommunen har dock uppgett att frågan om anslutningsvägens påverkan på brunnarna ska hanteras i ett senare skede och inte i detaljplaneprocessen.

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användandet av mark och vatten. Vid planläggningen ska hänsyn tas till såväl allmänna som enskilda intressen (2 kap. 1 § PBL). Av 4 kap. 33 § första stycket PBL följer att planbeskrivningen ska innehålla en redovisning av bl.a. planeringsförutsättningarna, planens syfte, hur planen är avsedd att genomföras samt de överväganden som legat till grund för planens utformning med hänsyn till motstående intressen och planens konsekvenser. Av tredje stycket i samma bestämmelse följer att det av genomförandebeskrivningen ska framgå de organisatoriska, tekniska, ekonomiska och fastighetsrättsliga åtgärder som behövs för att planen ska kunna genomföras på ett samordnat och ändamålsenligt sätt samt vilka konsekvenser dessa åtgärder får för fastighetsägarna och andra berörda. En detaljplan ska vidare vara utformad med skäligen hänsyn till befintliga bebyggelse-, äganderätts-

och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande (4 kap. 36 § PBL).

Vid genomgång av planhandlingarna och den utredning som legat till grund för planen samt de yttranden som kommunen har gett in i Mark- och miljööverdomstolen kan konstateras att det inte framgår vilka överväganden som kommunen har gjort i frågan om anslutningsvägens påverkan på de enskilda brunnarna. I planbeskrivningen berörs inte brunnarnas förekomst och i trafikutredningen omnämns brunnarna endast som en övrig observation utan någon beskrivning av hur anslutningsvägen ska förhålla sig till dessa. Den geotekniska utredningen från 2015 behandlar inte frågan om hur planens genomförande kan påverka brunnarna. Kommunen har trots detta genomgående hävdat att brunnarna inte ska påverkas av anslutningsvägen. Bristen på utredning i frågan medför att det inte är möjligt att säkerställa att frågan om brunnarna kan hanteras i en senare bygglovsprocess eller att det ens är möjligt att anlägga den tilltänkta anslutningsvägen med hänsyn till brunnarna.

Mark- och miljööverdomstolen anser att detaljplanens planbeskrivning inte uppfyller kraven i 4 kap. 33 § PBL och att det därför inte framgår om kommunen vid utformandet av detaljplanen har tagit skäligen hänsyn till befintliga bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande i enlighet med vad som följer av 4 kap. 36 § PBL. Mot bakgrund av det anförda ska således mark- och miljödomstolens domslut fastställas och kommunens överklagande avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg och Ingrid Åhman, tekniska rådet Inger Holmqvist samt tf. hovrättsassessorn Henriette Fornas Minerskjöld, referent.

Föredragande har varit Elin Haubitz Man.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-06-22
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr P 4919-20

KLAGANDE

1. L. L.

2. P-A. L.

3. G. Å.

4. J. Å.

Ombud för 1–4:

P. P.

MOTPARTER

1. Kils kommun, Box 88, 665 23 Kil

2. J. S.

ÖVERKLAGAT BESLUT

Kommunfullmäktiges i Kils kommun beslut den 24 september 2020, KF § 108, i ärende nr KS 20/456, se bilaga 1

SAKEN

Detaljplan för fastigheten X i Kils kommun _____

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen upphäver Kommunfullmäktige i Kils kommuns beslut den 24 september 2020, KF § 108, i ärende KS 20/456 avseende antagande av detaljplan för X.

_____

BAKGRUND

Kommunfullmäktige i Kils kommun beslutade den 24 september 2020 (KF § 108, dnr KS 20/456) att anta detaljplan för fastigheten X. Syftet med planen är att pröva möjligheten för byggnation av ca 16 bostäder inom planområdet, att klargöra vägdragning i området samt att reservera mark för gemensamhetslokal/sjöbodar och en mindre småbåtshamn.

YRKANDEN M.M.

L. L. och P-A. L. (Y och Z) samt G. Å. och J. Å. (A) har överklagat kommunens beslut och yrkat att detaljplanen ska upphävas och att ärendet ska visa åter till kommunen för fortsatt utredning. De har anfört i huvudsak följande som grund för sin talan.

Val av väganslutning

Två vägalternativ har diskuterats till det planerade dp-området, en nordlig och en sydlig anslutning. Valet har hittills fallit på det södra alternativet. Det finns dock en rad förbiseenden i såväl antagandehandlingen som i 2018 års trafikpromemoria. Dessa förbiseenden är så pass allvarliga att nuvarande planförslag inte kan vinna laga kraft.

Oklara skillnader i antalet närboende som störs av de olika vägalalternativen

Skillnaden i negativ påverkan på intilliggande fastigheter för respektive alternativ är mycket mindre än vad som angetts i trafikpromemorian. Enligt promemorian berörs B, C och D av den norra anslutningen. Visserligen berörs de i någon mån längs den första delen från väg 716 och halvvägs in längs grusvägen i form av ökad trafikbelastning. Dock kommer ingen ökad trafik att gå fram till dessa fastigheter enligt förslaget. Samtidigt har i redovisningen av det södra alternativets påverkan inte beaktats att E och F, G, H och I påverkas negativt av en ökad trafik på grund av det södra alternativet. De invänder mot bedömningen av det södra alternativets lämplighet till väg

716 såväl vad gäller avsaknad av tillfredställande vilplan som rent trafiksäkerhetsmässigt. Anslutningen till befintlig asfalterad väg norrut mot Hannäs är bättre belägen och säkrare.

Ianspråktagande av brukningsvärd åkermark när andra alternativ finns

Det norra alternativet bedöms göra intrång i skogsmark, vilket, som det får förstås, ska undvikas. Dock nämns inget om att det södra alternativet också innebär ett intrång i skogsmark. Att det södra alternativet dessutom innebär att brukningsvärd jordbruksmark tas ur bruk och används för vägbyggnation enligt detta alternativ borde vara skäl nog att välja det norra alternativet, jfr. 3 kap. 4 § miljöbalken. Det anges i antagandehandlingen att några intressen enligt 3 kap. miljöbalken inte hotas, vilket är en uppenbart felaktig slutsats. Utredning saknas fullständigt i denna fråga. Att lågproduktiv skogsmark tas i anspråk för att anlägga väg istället för normalgod åkermark är sedan länge vedertagen praxis. Det framstår således som att det södra alternativet valts då det är enkelt och billigt att bygga väg på åkermark. Det finns inget i beslutsunderlaget som uttryckligen avstyrker det norra alternativet. Det norra alternativet framstår i ljuset av befintlig fördjupad översiktsplan även som vettigare ur ett framtida expansionsperspektiv.

Bron över bäckravinen

Uppgifterna om "bron" över bäckravinen felaktiga. Vägbredd exklusive diken och krön ska vara 5,5 meter. Den icke tillståndsgivna "bron" är endast 4 meter bred och kommer således att grundligt behöva byggas om vid valet av den södra anslutningen. Detta är också i direkt motsats till vad som framgår av nämnda handlingar där det istället framgår att "bron" är tillräckligt bred och dessutom har tillräcklig bärrighet. Utredningen har särskilt poängterat att bäckravinen måste skyddas under bygget. Det södra alternativet kommer i praktiken medföra omfattande ändringar i bäckravinsens miljö, vilket inte beaktas i utredningen.

Negativ påverkan på vattenbrunnar för försörjning av hushåll och djurhållning

Inom Z finns VA-infrastruktur som kommer att påverkas negativt av det södra alternativet. Detta har förbisetts i den utredning som hittills gjorts genom

alltför generella bedömningar, jfr 2 kap. 6 § första stycket 4 PBL. För dem, som inte med stöd av nuvarande beslut kan bedöma påverkan på sina brunnar, är det av stor vikt att de vattenbrunnar som är belägna där den tilltänkta södra anslutningsvägen kommer att vara placerad inte skadas. Brunnarna försörjer dels närboende (åtta hushåll), dels ett jordbruk med aktiv djurhållning om ca 150 djur (mjölkkor) och behöver kunna leverera ca 14 000 liter/dygn. Att denna fråga inte utretts är givetvis oacceptabelt och visar tyvärr återigen på stora brister i utredningen.

Strandskydd

De ifrågasätter den generella beskrivning som ligger till grund för kommunens bedömning att det utpekade LIS-området i sig är tillräckligt skäl för att upphäva strandskyddet. Det är inte lagstiftarens intention att LIS-områden kan användas på detta generella sätt för att upphäva strandskyddet. När det gäller småbåtshamnen saknas skäl för att upphäva strandskyddet. Att hamnen för sin funktion måste ligga vid vattnet är inte tillräckligt för att uppfylla relevanta rekvisit för att upphäva strandskyddet. Vidare måste beaktas att det redan finns en småbåtshamn ca 750 m söderut varpå en expansion av denna hamn harmonierar bättre med strandskyddets syften.

Landskapsbilden

Området kommer att väsentligt ändra sin karaktär för det fall detaljplanen vinner laga kraft och byggnation sker. Det framgår av underlaget att området ska bevara landskapsbilden, vilket kommer bli omöjligt att uppfylla. Hanteringen av bevarandet av landskapsbilden är ännu en outredd fråga i processen.

Kommunen har i första hand yrkat att överklagandet ska avslås och att dess beslut att anta detaljplanen ska fastställas. Kommunen har i andra hand, för det fall domstolen inte delar kommunens bedömning av särskilt skäl för dispens från strandskyddet gällande vattenområde för småbåtshamn, yrkat att domstolen ska avslå överklagandet och fastställa beslutet att anta detaljplanen förutsatt att områden för småbåtshamn (V₁ och W₁) undantas från laga kraft. Kommunen har anfört i huvudsak följande som grund för talan.

Val av väganslutning

Oklara skillnader i antalet närboende som störs av de olika vägalternativen

I PM Trafik (2018-05-23) görs en konsekvensbedömning av påverkan på befintlig bebyggelse vid val av det norra respektive det södra vägalternativ som utretts som anslutningsväg till planförslagets tillkommande bostäder. Bedömningen har fokuserat på bebodda fastigheter i direkt anslutning längs de båda vägalternativen från väg 716 till planområdet inom X och konsekvenser under genomförande-/byggtid samt drifttid.

Vägalternativet som föreslås i planförslaget är det alternativ som i PM Trafik benämns som det södra vägalternativet. I det alternativet bedöms fastigheten Y påverkas då fastighetens jordvärme är förlagd i befintlig åkermark som omfattas av det södra vägalternativet. De till Y intilliggande fastigheterna E respektive F har inte bedömts som berörda då de åtskiljs från det södra vägalternativet med odlingsmark. Från fastigheten F, vilken ligger närmast anslutningsvägen av de två fastigheterna, och användningsområdet för vägen är det ca 90 meter.

G har inte bedömts som berörd då den åtskiljs från det södra vägalternativet av väg 716 och då bostadshuset samt in-/utfarten till fastigheten ligger förskjutna norr om det södra vägalternativets anslutning mot väg 716. Fastigheten H bedöms inte påverkas då den saknar bostadshus. Den byggnad som finns på fastigheten idag är äldre och av uthus-/komplementsbyggnadskaraktär, inte lämpad för bostadsändamål. I utgörs av odlingsmark. Även på I står ett äldre uthus, men fastigheten saknar bostadsbebyggelse.

Av slutsatserna i PM Trafik listas en rad aspekter vilka bedömts vara mer gynnsamma i det södra alternativet jämfört med det norra alternativet. Utöver skillnaden i andelen fastigheter som bedömts bli direkt berörda lyfts även att det södra alternativet kan genomföras med en lägre föreslagen lutning på vägen, att sikt- och vägbanbredd kan anpassas utifrån topografin, att tillgängligheten på ett enklare sätt kan

anpassas till reglerna enligt VGU (däribland erforderligt vilplan), nåbarheten samt att det blir en kortare sträcka in till Kil. Den sammanvägda bedömningen mellan olika aspekter och intressen under planarbetet har lett till att det södra alternativet har valts.

Ianspråktagande av brukningsvärd åkermark när andra alternativ finns

Kommunen har i det aktuella fallet vägt ett begränsat intrång i jordbruksmark med möjlighet att ordna en vänganslutning som kan erhålla god trafiksäkerhet rörande lutnings- och siktförhållanden mot intrång i kuperad skogsmark där möjligheten att erhålla god trafiksäkerhet rörande lutnings- och siktförhållanden i alternativ vägsträcka bedömts som sämre. I denna avvägning har det norra vägalternativet i den kuperade skogsmarken inte bedömts vara ett allmänt tillfredställande alternativ. Intrånget i jordbruksmarken som det södra alternativet innebär (ca 1 900 m² enligt samrådsredogörelse, 2019-05-10) utgörs till stor del av breddning av befintlig väg, vilket vid avvägning mot övriga intressen bedömts som ringa och motiverbart. Vägen är förlagd i åkerns ytterkant, vilket innebär att merparten av den totala åkermarken fortsatt kan nyttjas och kvarvarande arrondering är tillfredställande.

Bron över bäckravinen

Användningsområdet för gata intill kvartersmark för bostäder är 7,5 m brett. Det möjliggör för en tänkt vägbanebredd på ca 5,5 m. Av PM Trafik framgår att vägen ska utföras som enfältig men dubbelriktad och bör förses med mötesplatser. Vägbanebredden antas därav kunna variera inom planområdet. Av PM Trafik framgår även att befintlig väg över bäckravinen antas kunna nyttjas utan förstärkningsåtgärder för att undvika ingrepp i naturvärden kopplade till ravinen. Förutsatt att en god och säker lösning kan erhållas kan vägbanan tillfälligt anpassas mot den befintliga vägbredden över ravinen med intilliggande mötesplats vid behov. Slutlig utformning av ny väg sker genom detaljprojektering. Vid eventuell påverkan på bäckravinen kan det bli aktuellt att söka tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap. 9 § miljöbalken, vilket framgår av planbeskrivningen (2020-07-07).

Negativ påverkan på vattenbrunnar för försörjning av hushåll och djurhållning

Klagandena anser att det saknas tillräckligt underlag för att kunna bedöma eventuell påverkan på befintliga brunnar och hänvisar till 2 kap. 6 § första stycket punkt 4 PBL. Två fotografier från området har bifogats överklagan, redovisandes två separata brunnar. Brunnen på den första bilden tolkas av kommunen till att vara placerad intill det sydöstra hörnet av Y, ca 35 m från planområdet. Den andra brunnen tolkas till att vara den som redovisas på plankartans grundkarta strax intill användningsområdet för anslutningsvägen, med servitutsnummer 1715-87/33.2. Angöringsvägen har anpassats till brunnarnas placering och fortsatt hänsyn ska tas även i kommande skeden. En besiktning av brunnarna enligt ovan bör utföras innan utförandearbeten påbörjas. Kommunen är av uppfattningen att planen kan genomföras utan påverkan på befintliga brunnar och att tillkommande bebyggelse tar hänsyn till behovet av hushållning med vatten.

Strandskydd

Kommunerna kan i sin översiktsplan peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, så kallade LIS-områden. Inom dessa områden kan det särskilda skälet för landsbygdsutveckling användas när man prövar dispenser och upphäver strandskyddet.

Planområdet omfattas av Kils kommuns LIS-plan då det ingår i det utpekande LIS-området Södra Hannäs (antagandehandling 2014-08-25). I den antagna detaljplanen har bestämmelsen (a₁) införts, vilken medför att strandskyddet upphävs inom delar av kvartersmark som idag ligger inom strandskyddat område. Som särskilt skäl för strandskyddsdispens för tillkommande bostäder och infrastruktur har LIS enligt 7 kap. 18 d och e §§ MB angivits (planbeskrivning 2020-07-07, s. 11).

I LIS-planen (s.50-51) framgår av riktlinjer för fortsatt prövning att möjligheter till båtplats är en tillgång ur boendekvalitetssynpunkt (vilken antas gynna landsbygdsutvecklingen), varför denna möjlighet bör finnas. Vidare framgår att för LIS-områden där detaljplan ska upprättas ska frågan hanteras inom ramen för denna, med utgångspunkt i att samlokalisera båtplatser inom respektive LIS-område (och i vissa

fall utanför LIS-området). Inom föreslaget område finns redan en brygga, men den är i dåligt skick. Kommunen har därav i planförslaget gjort bedömningen att genom markanvändning (V₁) samt vattenområde (W₁) möjliggöra för en ny brygga med möjlighet att lägga till mindre småbåtar, vilken främst är avsedd för boende i närområdet. Av planbeskrivningen framgår att bryggan föreslås vara en flytbrygga (av liknande sort som den som finns), vilket innebär att påverkan för växt-och djurliv i vattenområdet blir ringa. En inventering gjordes under sommaren 2016 av bottenmiljön för att undersöka om området hyser värdefulla livsmiljöer och/eller arter som indikerar högt naturvärde. Utredningen visar på att området utgörs av en sandbotten med mycket gles växtlighet av ett fåtal vanliga arter. Området bedöms inte ha någon värdeklass 1-3 enligt metodiken för naturvärdesinventering, SS 199000:2014. Det är inte heller tänkt att området ska muddras utan anläggningen är till för mindre småbåtar. Genom att förlägga bryggan i anslutning till det nya bostadsområdet kan de boende enkelt angöra bryggan till fots. Som särskilt skäl för strandskyddsdispens för tillkommande småbåtshamn/båtbrygga har 7 kap. c § punkt 3 angivits (planbeskrivning 2020-07-07, s. 11).

Landskapsbilden

Planområdet omfattas inte av skydd av landskapsbilden genom något särskilt utpekande. De områdesbestämmelser som finns i närområdet omfattar området för Södra Hannäs radby strax norrut samt ett område runt Stora Kils kyrka strax söderut. Den bedömningsgrund som föreligger för anpassning mot landskapsbilden är därav den enligt 2 kap 6 § första stycket punkt 1 PBL.

En möjlig utveckling inom planområdet illustreras på sidan 10 i planskrivningen. Som en anpassning till landskapsbilden har en planbestämmelse om fastighetsstorlek på minst 1 000 m² införts (d₁). Anpassning i placering har även gjorts utifrån befintlig bebyggelse samt terräng, med en sträckning från norr till söder med tydlig koppling mot Fryken. Genom att möjliggöra viss koncentration av tillkommande bostadsbebyggelse inom LIS-området erhålls tekniska samnyttjandemöjligheter vilka är en fördel ur resurshushållningsperspektiv. Genom en viss koncentration kan

även en större andel av den sammanhängande grönstruktur som natur- och övrig obebyggd mark utgör bevaras.

Utöver framförda bemötanden vill kommunen även framföra att Trafikverket den 23 januari 2019 har lämnat positivt förhandsbesked för lokalgatans anslutning mot väg 716 (TRV 2019/2674) för det södra vägalternativet. Kraven på anslutningens utformning ska efterföljas i kommande skeden. Trafikverket har vidare genom beslut den 27 januari 2020 (TRV 2019/132632) meddelat tillstånd för ändring av anslutning av enskild körväg från fastigheten Z till väg 716 i Kils kommun.

L. L. och **P-A. L.** samt **G. Å.** och **J. Å.** har i genmäle bestritt kommunens båda yrkanden och därvid anfört bland annat följande.

Vägvalet och ianspråktagandet av brukningsvärd åkermark

Inledningsvis kan konstateras att Trafikverkets utlåtande bär karaktären av att endast översiktligt ta ställning för det södra alternativet. Trafikverket har inte tydligt avfärdat det norra alternativet som olämpligt, men har efter dialog med kommunen behövt välja ett av två möjliga alternativ. De är av uppfattningen att färre korsningar mot väg 716 måste vara att föredra framför två korsningar, vilket skulle uppnås genom att välja det norra alternativet.

De av kommunen nämnda fördelarna med det södra vägalternativet är i praktiken inte något större än fördelarna med det norra alternativet. Skillnaderna i topografi är försumbara och fullt tekniskt hanterbara inom ramen för en exploatering av förevarande slag. Sträckan in till Kil med södra alternativet är nödvändigtvis inte ens kortare, beroende på var inom området man väljer att mäta. Vad som däremot inte är försumbart är ianspråktagandet av brukningsvärd åkermark när annan icke skyddsvärd mark finns att tillgå. Denna avvägning görs givetvis inte av Trafikverket men det är anmärkningsvärt att kommunen så lättvindigt anser att åkermarken kan ianspråktagas när praxis från överinstans är så tydlig i att brukningsvärd åkermark inte

får ianspråkta enligt 3 kap. 4 § MB när behovet kan tillgodoses genom att ianspråkta annan mark.

Ytterligare en anledning till att välja det norra vägalternativet är att det harmonierar bättre med den fördjupade översiktsplanen för området. Denna FÖP visar att en framtida expansion kommer förläggas nord, nordväst i förhållande till det nu aktuella området. Kommunens föreslagna alternativ utgör således även ett oåterkalleligt ianspråktagande av bruksvärd åkermark trots att ett nordligt vägalternativ enligt kommunens egna FÖP kan komma att behövas framgent.

Bron över bäckravinen

Det står klart att kommunen inte utrett påverkan av vägbygget i området kring bäckravinen. Det är omöjligt att som klagande granska påverkan av vägbygget då kommunen anser att detaljplanen ska vinna laga kraft trots att kommunen samtidigt är av uppfattningen att frågor rörande bäckravinen får utredas i senare skede om så behövs. Det södra alternativet måste korsa bäckravinen i dess nuvarande utformning och då ska påverkan på bäckravinen följaktligen redovisas. I annat fall saknar de möjlighet att bedöma påverkan av detaljplanen. Det är således inte endast en fråga om detaljprojektering som kommunen menar.

Negativ påverkan på vattenbrunnar för försörjning av hushåll och djurhållning

Kommunen har tydligen missuppfattat var brunnarna är belägna, vilket ytterligare vittnar om det bristande utredningsarbetet som ligger till grund för planen. Kommunen konstaterar för egen del att en besiktning av brunnarna bör utföras innan utförandearbeten påbörjas och att kommunen är av uppfattningen att planen kan genomföras utan påverkan på befintliga brunnar. Detta är ett högst anmärkningsvärt resonemang från kommunen sida. En besiktning torde med kommunens resonemang vara helt onödig då kommunen redan innan en sådan besiktning utförts för egen del kan konstatera att någon påverkan inte kommer att ske på brunnarna. Ett sådant resonemang kan givetvis inte läggas som godtagbar rättslig grund för lagakraftvinnandet av en detaljplan. Med det norra alternativet påverkas inte de nu aktuella brunnarna, vilket också talar starkt för att det norra alternativet bör väljas.

Anläggandet av hamn, strandskydd

Av kommentaren till 7 kap. 18 c § punkt 3 MB framgår att den avgörande prövningen av huruvida dispens kan beviljas blir om behovet, i det här fallet för en hamn, kan tillgodoses utanför området. I linje med Mark- och miljööverdomstolens dom M 559-15 får i förevarande fall en liknande bedömning göras. Endast ca 750 meter söderut finns en redan befintlig hamnanläggning som bättre skulle lämpas för expansion snarare än att anlägga ytterligare en hamn i det nu aktuella området. Det är således utan svårighet möjligt att tillgodose behovet av en hamn utanför det utpekade området. Att området inte har någon värdeklass 1-3 enligt SS 199000:2014 saknar således betydelse.

Utöver vad som tidigare anförts ifrågasätter de även om kommunen kan detaljplanera ett nytt bostadsområde utan att säkerställa gc-vägar in till Kil.

J. S. (X) har bestritt bifall till överklagandet och därvid anført följande.

I överklagande diskuteras vilka som är berörda. Det bör normalt antas att om någon anser sig felaktigt utesluten som berörd så är det upp till vederbörande att få upp frågan till prövning. Sker inte det så får det antas att man inte haft några synpunkter och att det då inte ankommer på annan att föra talan. Aktuell plan kan på goda grunder anses vara väl känd i området nu.

I all synnerhet ankommer det inte på annan att föra talan å någons vägar som inte existerar. Här syftas då på de uppgivna 150 mjölkorna. De finns inte och det är många år sen de försvann. På aktuell fastighet finns nu ett tiotal hästar.

Att klagandena värnar om jordbruksmark är i och för sig lovvärt. Att skyddet för produktiv åker stärkts är också bra, men avsikten har knappast varit att driva det in absurdum. Här handlar det om ett marginellt intrång som jämfört med alternativ ger positiva effekter. Detta bör rimligen inte vara ett problem.

DOMSKÄL

Allmänt om prövningen av detaljplaner

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten (se 1 kap. 2 § plan- och bygglagen (2010:900), nedan PBL). Det är alltså kommunen som, inom vida ramar, avgör hur bebyggelsemiljön ska utformas i kommunen. Den domstol som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan ska endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna (se 13 kap. 17 § PBL). Om domstolen vid prövningen finner att beslutet strider mot en rättsregel, ska beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Om kommunen har medgett det, får dock beslutet upphävas i viss del eller ändras på annat sätt.

Domstolens prövning stannar i många fall vid en bedömning av om ett beslut att anta eller ändra en detaljplan ligger inom ramen för det handlingsutrymme som reglerna i PBL ger kommunen. Hänsyn ska tas till både allmänna och enskilda intressen (se 2 kap. 1 § PBL). De avvägningar som kommunen har gjort mellan olika samhällsintressen blir, om kommunen har hållit sig inom sitt handlingsutrymme, inte föremål för överprövning (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande MÖD 2014:12). Det är framförallt om en kommun i sin bedömning gjort en felaktig avvägning mellan motstående enskilda intressen eller motstående enskilda och allmänna intressen eller om kommunen förfarit formellt felaktigt vid handläggningen av planärendet som ett upphävande av detaljplanebeslutet blir aktuellt (se prop. 2009/10:215 s. 88 samt Mark- och miljööverdomstolens avgörande MÖD 2014:12). Prövningen avser inte om kommunen valt den mest optimala lösningen utan endast om den valda lösningen uppfyller lagens krav.

Prövningen i sak

Prövningsramen

I nu aktuellt mål har kommunen medgivit att planen delvis får upphävas för det fall domstolen inte delar bedömningen att det finns särskilda skäl att upphäva strandskyddet för områden för småbåtshamn (V₁ och W₁). Vad gäller övriga invändningar

prövar domstolen om det finns skäl att upphäva planen i sin helhet. Prövningen omfattar således inte de yrkanden om alternativ utformning som framförts av klagandena.

Riksintressen, strandskydd och hälso- och säkerhetsfrågor

I de fall då enskilda åberopar allmänna intressen föreligger inte något hinder av processuell natur mot att en överinstans vid prövningen av en enskild persons överklagande i ett planärende beaktar de allmänna intressen som enligt den klagande står emot planen. Vissa allmänna intressen, såsom riksintressen, strandskydd, miljö kvalitetsnormer och hälso- och säkerhetsfrågor, bevakas dock i första hand av länsstyrelsen i myndighetens funktion som regional planmyndighet under planprocessen och vid prövning av beslut enligt bestämmelserna i 11 kap. PBL. Frågor som omfattas av länsstyrelsens bevakning av kommunens planering är bl.a. inverkan på riksintressen, strandskyddet, trafikbuller och luftföroreningar. Hit hör även frågan om geologiska förutsättningar, risken för föroreningar och påverkan på vattenförsörjningen. Länsstyrelsen har den 28 maj 2021 (dnr 404-4845-2021) beslutat att inte pröva kommunens antagandebeslut med anledning av hur dessa frågor behandlats i nu aktuell detaljplan.

Vad gäller prövning av en överklagad plan väger de av länsstyrelsen gjorda bedömningarna tungt. Länsstyrelsen har genom sitt beslut tagit ställning till bland annat strandskyddet vid hamnanläggningen. Mark- och miljödomstolen finner inte att det framkommit skäl att frångå länsstyrelsens bedömning. Det föreligger således inte skäl att upphäva detaljplanen på dessa grunder.

Möjligheten att ordna en lämplig trafiklösning är en förutsättning för att planen ska kunna genomföras. Domstolen har i mål (P 1341-17 den 11 december 2017) upphävt kommunens beslut att anta planen på grund av att osäkerhet kring möjligheten att anordna en anslutningsväg var alltför stor för att kunna accepteras. I den nu antagna planen har en väg säkerställts mellan planområdet och den planerade bebyggelsen. Den jordbruksmark som tas i anspråk för vägbreddning och anslutning är brukningsvärd, och avser ett mindre område i kanten av aktuellt skifte. Samman-

taget medför detta en såpass begränsad inverkan på jordbruket att det inte finns skäl att upphäva planen på denna grund.

Vad de klagande anfört gällande passagen över bäckravinen och avsaknaden av en gång- och cykelväg utgör inte heller skäl för att upphäva detaljplanen.

Den planerade tillfartsvägen kommer att passera nära de klagandes vattenbrunnar. Planbeskrivningen saknar beskrivning av brunnarnas läge, utformning, kapacitet och användning. Enligt domstolens uppfattning representerar brunnarna ett väsentligt enskilt intresse. Risker för påverkan på och konsekvenserna av att två brunnar finns i omedelbar närhet av den planerade väkanslutningen är inte beskrivna. Det kan inte uteslutas att brunnarna behöver flyttas eller att vägdragningen medför att skyddsåtgärder kan komma att behövas för att säkerställa vattenkvaliteten vid t.ex. en olycka på vägen. Inga sådana skyddsåtgärder föreskrivs i planen. Planläggningen får mot bakgrund av det anförda medföra risk för en sådan påverkan som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt. Detaljplanen strider därmed mot 2 kapitlet 9 § plan- och bygglagen (2010:100). Vid sådana förhållanden ska kommunfullmäktiges antagandebeslut upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 13 juli 2021.

Göran Stenman

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Göran Stenman, ordförande, och tekniska rådet Helena Carling. Föredragande har varit beredningsjuristen Charlotte Stenberg-Magnusson.